

Halina Buk

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
e-mail: halina.buk@ue.katowice.pl

STOSOWANE PRAKTYKI PREZENTACJI INFORMACJI O MODELACH BIZNESOWYCH SPÓŁEK GIEŁDOWYCH

RELEVANT PRACTICES OF INFORMATION PRESENTATION ON BUSINESS MODELS OF LISTED COMPANIES

DOI: 10.15611/pn.2018.522.24

JEL Classification: M41, M48

Streszczenie: Duże jednostki zainteresowania publicznego od 2017 r. mają obowiązek prezentacji określonych informacji niefinansowych, dotyczących m.in. danych o charakterze produkcyjnym, społecznym, technicznym, ekologicznym. Celem artykułu jest przedstawienie wyników badań w zakresie prezentacji w sprawozdaniach wybranych spółek giełdowych tylko jednej grupy informacji, a mianowicie przyjętych modeli biznesowych. Z przeprowadzonej analizy raportów kilku spółek giełdowych w Polsce wynika, że spółki prowadzące zróżnicowaną działalność eksponują inne kluczowe elementy swoich modeli biznesu. W przypadku opisywania dzwigni tworzenia wartości dobierają bardzo subiektywnie stosowne dane, niekoniecznie użyteczne dla dokonania porównań z innymi podmiotami nawet z tej samej branży. Także zauważa się ograniczone indywidualne podejście do prezentacji własnych modeli biznesu i zbyt duże naśladownictwo spopularyzowanych w świecie wytycznych różnych organizacji promujących sprawozdawczość niefinansową.

Słowa kluczowe: informacje niefinansowe, modele biznesowe, jednostka zainteresowania publicznego, strategia.

Summary: In the financial statements made for the year 2017, it is obligatory for the big public-interest entities to present some non-financial information. The scope needed for non-financial information is fairly wide. It includes, among others, data of production, human, technical and ecology nature. The aim of the article is to show the results of studies in the scope of presentation in statements chosen listed companies only one group of information, that is assumed business models. This group of information seems to catch the interest of a lot of users. The results of reports' analysis show that companies with diversified activities emphasize other key elements of their business models. In case of quantified key elements, they subjectively present some data, which are not useful for comparison with another branch entities. Moreover, some entities copy guidelines of IIRC, as they do not have an individual approach for presenting own business model.

Keywords: non-financial information, business models, public-interest entities, strategy.

1. Wstęp

Od prawie dwudziestu lat w Unii Europejskiej promuje się rozwój gospodarczy poprzez społeczną odpowiedzialność biznesu, dając temu wyraz m.in. w następujących dokumentach:

- komunikacie „Odnowiona strategia UE na lata 2011-2014 dotycząca społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw”, przyjętym przez Komisję w dniu 25 października 2011 r.,
- rezolucjach z dnia 6 lutego 2013 r. zatytułowanych „Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw: rozliczalne, przejrzyste i odpowiedzialne zachowanie przedsiębiorstw a trwały wzrost” oraz „Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw: dbanie o interesy obywateli a droga do trwałego ożywienia gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu”.

Parlament Europejski wezwał Komisję do przygotowania wniosku ustawodawczego dotyczącego ujawniania informacji niefinansowych przez jednostki, aby móc ocenić realizowane przez przedsiębiorstwa strategie w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, jednocześnie dbając o odpowiednią porównywalność w celu uwzględnienia potrzeb inwestorów i innych zainteresowanych podmiotów, a także potrzeby zapewnienia konsumentom łatwego dostępu do informacji na temat wpływu przedsiębiorstw na społeczeństwo. W efekcie w 2014 r. weszła w życie Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy [Dyrektywa 2014], mająca znaczenie dla krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Państwa członkowskie zostały zobligowane do stosowania tych przepisów wobec wszystkich jednostek objętych jej zakresem od 1 stycznia 2017 r. Stosowne zapisy ujęto w noweli ustawy o rachunkowości [Ustawa z 15.12.2016], wskazując, że mają one zastosowanie po raz pierwszy do sprawozdań sporządzonych za rok obrotowy rozpoczynający się od dnia 1 stycznia 2017 r.

Celem artykułu jest przedstawienie wyników badań w zakresie prezentacji w sprawozdaniach wybranych spółek giełdowych tylko jednej grupy informacji, a mianowicie przyjętych modeli biznesowych. Dla realizacji założonego celu poznawczego wykorzystano metodę krytycznej analizy krajowej i zagranicznej literatury przedmiotu oraz regulacji prawnych. Zastosowano także metodę heurystyczną oraz analizę rocznych raportów wybranych spółek giełdowych.

2. Zakres podmiotowy i przedmiotowy prezentacji informacji niefinansowych

W europejskich i polskich regulacjach przyjęto, że informacje niefinansowe będą prezentowane w formie sporządzonego oświadczenia, przy czym w art. 49b ustawy o rachunkowości wskazano, że przedmiotowe oświadczenie ma stanowić wyodrębnioną część sprawozdania z działalności. Nie określa się szczegółowego formatu

prezentowanych informacji, jednostka może zatem opierać się na subiektywnie przyjętych zasadach własnych, krajowych, unijnych lub międzynarodowych. Zważywszy na popularyzowanie od początku XXI wieku stosowania przez spółki giełdowe zasad dobrych praktyk oraz dużą zbieżność zakresu wymaganych aktualnie informacji niefinansowych w świecie funkcjonuje wiele organizacji opracowujących rekomendacje i wytyczne w tym obszarze, jak: Standard Informacji Niefinansowych [Standard 2017] wytyczne powstałej w 1997 r. Inicjatywy Globalnego Raportowania (Global Reporting Initiative GRI) [Sustainability 2016], wytyczne ONZ w zakresie raportowania o biznesie i prawach człowieka (Basic Guide to the Communication on Progress Global Compact) [Basic 2012], International Integrated Reporting Framework [IIRC 2013], Guidance on Corporate Responsibility Indicators in Annual Reports, Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, PN-ISO 26000:2012 dotyczące społecznej odpowiedzialności, Eco-Management and Audit-Scheme (EMAS), Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej (MOP).

Na podstawie art. 49b ust. 9 ustawy o rachunkowości jednostka może nie sporządzać oświadczenia na temat informacji niefinansowych, jeżeli wraz ze sprawozdaniem z działalności sporządzi odrębnie sprawozdanie na temat informacji niefinansowych oraz zamieści je na swojej stronie internetowej w ciągu 6 miesięcy od dnia bilansowego. Jednostka zamieszcza w sprawozdaniu z działalności informację o sporządzeniu odrębnego sprawozdania na temat informacji niefinansowych zgodnie z wymogami określonymi w ustawie.

Co do zasady zarówno europejskie, jak i polskie przepisy nakładają obowiązek prezentacji informacji niefinansowych na jednostki interesu publicznego, a więc na: prowadzące działalność bankową, ubezpieczeniową i reasekuracyjną, emitentów papierów wartościowych, instytucje płatnicze, instytucje pieniądza elektronicznego, fundusze inwestycyjne, fundusze emerytalne. Jednakże jeżeli chodzi o zakres podmiotowy stosowania tych obowiązków, to mają miejsce pewne różnice. Według dyrektywy unijnej te nowe obowiązki sprawozdawcze mają duże jednostki, które są jednostkami interesu publicznego, przekraczające na dzień bilansowy kryterium średniej liczby 500 pracowników w ciągu roku obrotowego. Dotyczy to także jednostek interesu publicznego, które są jednostkami dominującymi dużej grupy przekraczającej na dzień bilansowy, w ujęciu skonsolidowanym, kryterium średniej liczby 500 pracowników w ciągu roku obrotowego.

Według ustawy o rachunkowości, poza kryterium liczby pracowników, należy uwzględnić jeszcze dwa kryteria, a mianowicie formę organizacyjno-prawną jednostki oraz pewne kryteria wartościowe. Ustawa również wymaga prezentacji informacji niefinansowych w skonsolidowanym sprawozdaniu. Wymagane kryteria zestawiono w tab. 1.

Na podstawie art. 49b ust. 1 [Ustawa z 29.09.1994] do sprawozdania z działalności jednostki lub sprawozdania z działalności grupy kapitałowej dołącza się jako wyodrębnioną część, oświadczenie na temat informacji niefinansowych sporządzone według określonych wymogów.

Tabela 1. Kryteria dla obowiązkowej prezentacji informacji niefinansowych od 1 stycznia 2017 r. według ustawy o rachunkowości

Kryterium	Opis
SPRAWOZDANIE JEDNOSTKOWE	
Charakter jednostki	Jednostka zainteresowania publicznego
Forma organizacyjno-prawna jednostki	<ul style="list-style-type: none"> • spółka kapitałowa, • spółka komandytowo-akcyjna, • spółka jawna lub komandytowa, której wszystkimi wspólnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne lub spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej.
Średnioroczna liczba zatrudnionych w przeliczeniu na pełne etaty	> 500 osób
Wielkości finansowe jednostki	> 85 mln zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego, lub > 170 mln zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy.
SPRAWOZDANIE SKONSOLIDOWANE	
Charakter jednostki dominującej	Jednostka zainteresowania publicznego
Forma organizacyjno-prawna jednostki dominującej	<ul style="list-style-type: none"> • spółka kapitałowa, • spółka komandytowo-akcyjna, • spółka jawna lub komandytowa, której wszystkimi wspólnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne lub spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej.
Zakres podmiotowy i czasowy branych pod uwagę wielkości ekonomicznych	Łączne dane jednostki dominującej oraz wszystkich jednostek zależnych każdego szczebla na dzień bilansowy roku obrotowego oraz na dzień bilansowy roku poprzedzającego rok obrotowy.
Średnioroczna liczba zatrudnionych w przeliczeniu na pełne etaty	> 500 osób w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.
Wielkości finansowe grupy kapitałowej	<p>I. Po dokonaniu wyłączeń konsolidacyjnych, o których mowa w art. 60 ust. 2 i 6 u.r.:</p> <p>> 85 mln zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego, lub > 170 mln zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy</p> <p>II. Przed dokonaniem wyłączeń konsolidacyjnych, o których mowa w art. 60 ust. 2 i 6 u.r.:</p> <p>> 102 mln zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego, lub > 204 mln zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy</p>

Źródło: opracowanie własne.

Bierze się nadto pod uwagę fakt, że dana jednostka dominująca jest jednostką grupy kapitałowej, jeżeli łączne dane jednostki dominującej oraz wszystkich jednostek zależnych każdego szczebla na dzień bilansowy roku obrotowego oraz na dzień bilansowy roku poprzedzającego rok obrotowy przekraczają następujące wielkości:

- 1) 500 osób średniorocznego zatrudnienia oraz
- 2) 85 mln zł w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku lub 170 mln zł w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy.

Należy zaznaczyć, że w przypadku funkcjonowania wielopoziomowych grup kapitałowych nie wymaga się od wszystkich jednostek danej grupy oświadczeń lub sprawozdania na temat informacji niefinansowych. Z tego obowiązku jest zwolniona jednostka będąca jednostką zależną, w tym jednostką dominującą niższego szczebla, jeżeli jej jednostka dominująca wyższego szczebla mająca siedzibę lub miejsce sprawowania zarządu na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego sporządza oświadczenie grupy kapitałowej na temat informacji niefinansowych albo sprawozdanie grupy kapitałowej na temat informacji niefinansowych zgodnie z przepisami prawa państwa Europejskiego Obszaru Gospodarczego, któremu podlega, którym obejmie tę jednostkę i jej jednostki zależne każdego szczebla. W takim przypadku jednostka ujawnia w sprawozdaniu z działalności nazwę i siedzibę jej jednostki dominującej wyższego szczebla sporządzającej oświadczenie albo sprawozdanie grupy kapitałowej na temat informacji niefinansowych, które obejmie tę jednostkę i jej jednostki zależne każdego szczebla (art. 49b ust. 11 u.r.).

Jednostka interesu publicznego i jednostka dominująca w grupie kapitałowej, odpowiadająca stosownym kryterium, w oświadczeniu na temat informacji niefinansowych powinna zaprezentować co najmniej następujące zagadnienia:

- 1) zwięzły opis modelu biznesowego jednostki;
- 2) kluczowe niefinansowe wskaźniki efektywności związane z działalnością jednostki;
- 3) opis polityk stosowanych przez jednostkę w odniesieniu do zagadnień społecznych, pracowniczych, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka oraz przeciwdziałania korupcji, a także opis rezultatów stosowania tych polityk;
- 4) opis procedur należytej staranności – jeżeli jednostka je stosuje w ramach przyjętych polityk;
- 5) opis istotnych rodzajów ryzyka związanych z działalnością jednostki mogących wywierać niekorzystny wpływ na zagadnienia społeczne, w tym ryzyka związanego z produktami jednostki lub jej relacjami z otoczeniem zewnętrznym, w tym z kontrahentami, a także opis zarządzania tym ryzykiem.

Należy zaznaczyć, że wymaga się przedstawienia powyższych informacji tylko w zakresie, w jakim są one niezbędne dla oceny rozwoju, wyników i sytuacji jednostki oraz wpływu jej działalności na zagadnienia natury społecznej. Dopuszcza się w wyjątkowych przypadkach pominięcie w oświadczeniu informacji dotyczących oczekiwanych zdarzeń lub spraw będących przedmiotem toczących się negocjacji, jeżeli – zgodnie z uzasadnioną opinią kierownika jednostki oraz członków rady nad-

zorczej lub innego organu nadzorującego jednostkę – ujawnienie takich informacji miałyby istotnie szkodliwy wpływ na sytuację rynkową jednostki. Jednostka nie może pominąć tych informacji, jeżeli uniemożliwi to prawidłową i obiektywną ocenę rozwoju, wyników i sytuacji jednostki oraz wpływu jej działalności na powyższe zagadnienia.

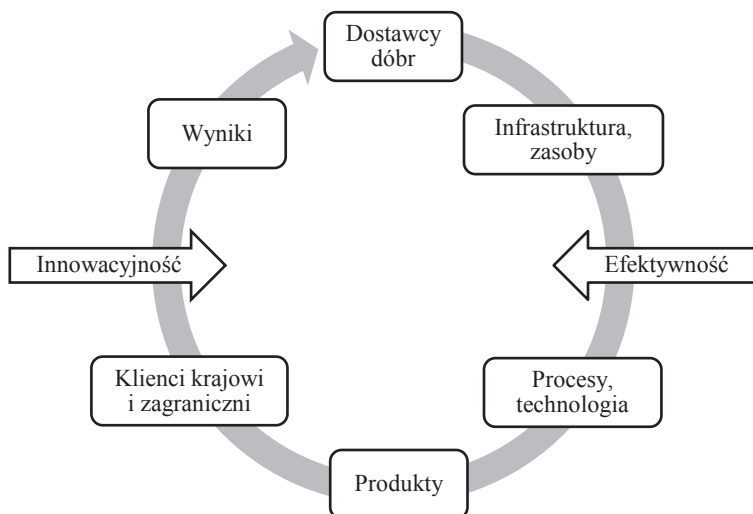
Niektóre z powyższych informacji były fakultatywnie prezentowane przez spółki giełdowe stosujące zasady dobrych praktyk w tzw. raportach zintegrowanych. W 2010 r. powstała prywatna organizacja Międzynarodowa Rada Raportowania Zintegrowanego (The International Integrated Reporting Council, IIRC), która za swoją misję i główny cel działalności przyjęła promowanie w świecie sprawozdawanie jednostek prywatnych i publicznych z obszaru społecznej odpowiedzialności biznesu. IIRC opublikowała poradniki i wytyczne dotyczące sporządzania raportów zintegrowanych [Materiality 2015]. Analizę porównawczą zaleceń GRI oraz IIRC przeprowadziła M. Mazurowska [2015, s. 135-148]. Głównym argumentem na rzecz tej sprawozdawczości jest przyczynianie się do kreowania wartości dla inwestorów [Eccles, Spiesshofer 2015]. Aktywność IIRC okazała się bardzo skuteczna, gdyż w dość krótkim czasie w wielu krajach świata przyjmowano proponowane kierunki poszerzania informacji [Havłowa 2015, s. 231-237; Burke, Clark 2016, s. 273-283].

3. Pojęcie modelu biznesowego

Ogólny pogląd na prowadzoną działalność przedsiębiorstwa powinien dać opis modelu biznesowego. Ustawodawca nie doprecyzował, jak należy rozumieć model biznesowy, pozostawiając jego charakterystykę do decyzji jednostki. Takie podejście wydaje się słuszne, gdyż potencjalny jego zakres przedmiotowy i procesowy może być bardzo szeroki. Teoretyczne aspekty modeli biznesu, ich pojęć oraz typów są przedmiotem rozważań licznych badaczy [Kardas 2016, s. 298-318; Wartini-Twardowska 2014, s. 98-109]. W literaturze przedmiotu podaje się wiele definicji modeli biznesu, różniących się fundamentalnie [Kamieniecka 2017, s. 108-111]. Dyskusyjne też jest, czy można utożsamiać strategię z modelem biznesu, aczkolwiek w praktyce prezentowania informacji niefinansowych często to ma miejsce. W. Rudny uważa takie podejście za błąd, gdyż model biznesu powinien być tylko wsparciem dla tworzenia oraz wdrażania strategii [Rudny 2013, s. 103]. Z kolei według K. Obłója model biznesowy to „połączenie koncepcji strategicznej firmy i technologii jej praktycznej realizacji, rozumianej jako budowa łańcucha wartości pozwalającego na skuteczną eksploatację oraz odnowę zasobów i umiejętności” [Obłój 2002, s. 97]. Zważywszy na upowszechnione w świecie wskazówki w przedmiocie informacji niefinansowym, należy się skłaniać ku koncepcjom rozumienia modeli biznesu jako mechanizmu tworzenia wartości przedsiębiorstwa.

Wystarczające byłoby opisanie w sprawozdaniu logiki prowadzenia biznesu z jednoczesnym akcentowaniem najistotniejszych w prowadzonej przez jednostkę działalności sekwencyjnych ogniw prowadzących ostatecznie do generowania

wartości dodanej. W przypadku jednej jednostki kluczowe mogą być produkty czy grupy klientów, w innym przypadku zaś zasoby organizacji czy procesy tworzenia wartości. Generalnie jednak celem każdej jednostki biznesowej jest wygenerowanie mierzalnej finansowo wartości dodanej, jak np. wartości sprzedanych produktów, nadwyżki środków pieniężnych, oszczędności kosztów. Syntetycznie przedstawiono to na rys. 1.

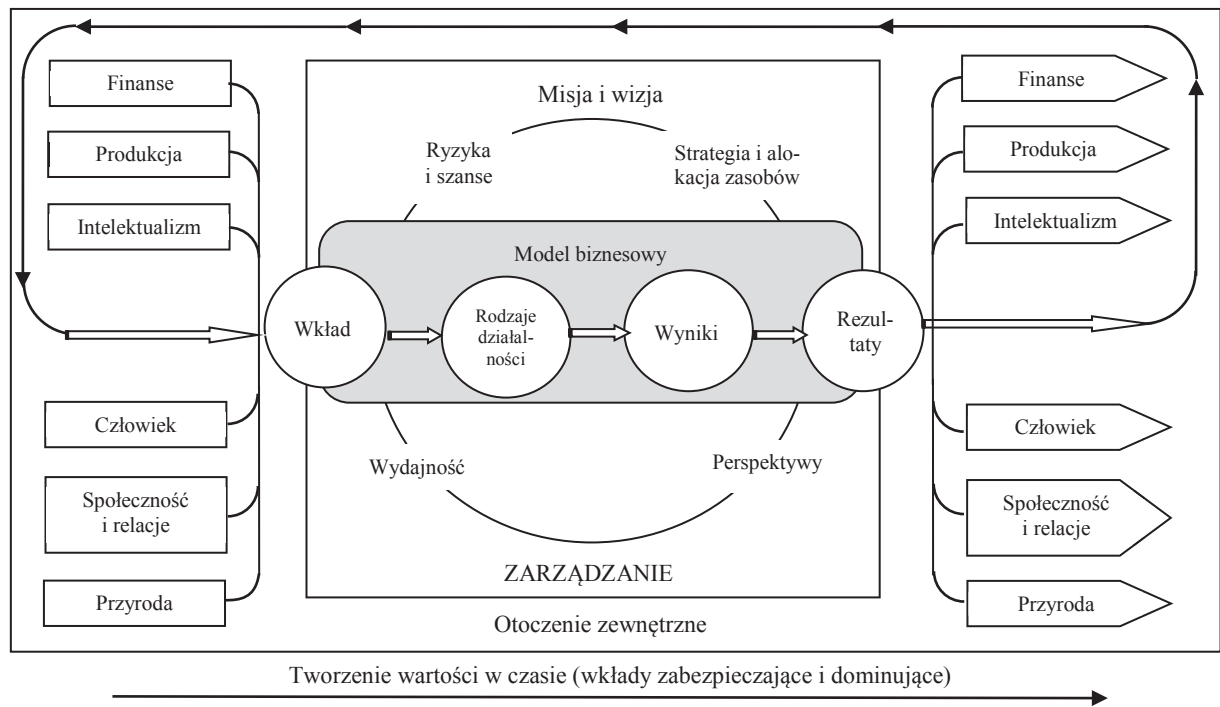

Rys. 1. Ogólny model biznesu

Źródło: opracowanie własne.

W wytycznych IIRC [IIRC 2013, s. 25] model biznesu organizacji definiuje się jako system transformacji danych wejściowych w skutki prowadzonej działalności na wyniki i rezultaty dla osiągnięcia strategicznych celów organizacji i kreowania wartości w krótkim, średnim i długim okresie. Proces kreowania wartości przedstawiono na rys. 2.

Z powyższego wynika, że u podstaw zarządzania organizacją leży model biznesowy, który pokazuje, jak różnego rodzaju kapitały wejściowe (wkład) poprzez aktywności biznesowe przekształcają się w określone rezultaty, jak produkty czy usługi. Zdolność modelu biznesowego do dostosowywania się do zmian zależy od długoterminowej efektywności. Uwzględnia się kluczowe dane wejściowe, od których organizacja jest uzależniona lub które stanowią źródło zróżnicowania działalności i mają istotny wpływ na tworzenie wartości. W opisie kluczowych rodzajów działalności gospodarczej należałoby wyeksponować, czym dana organizacja odróżnia się na rynku, jakimi produktami czy kanałami dostaw. W grupie wyników należy wskazać na kluczowe produkty i usługi, a także na zanieczyszczenia spowodowane

Rys. 2. Proces kreowania wartości

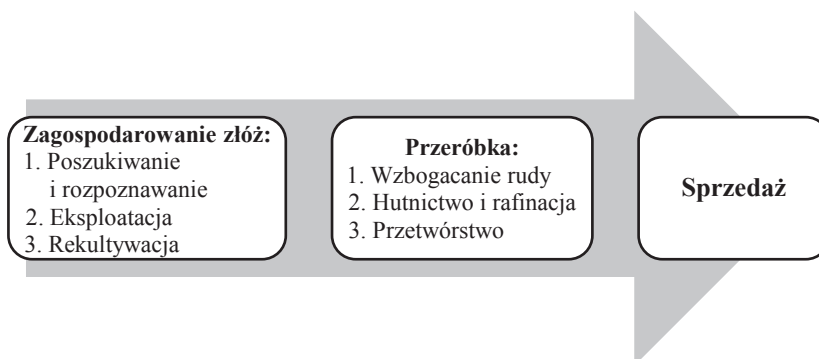
Źródło: [IIRC 2013, s. 13].

przez tę działalność. W opisie pozytywnych i negatywnych rezultatów, jak etyka pracowników, reputacja organizacji, wielkość dochodów i przepływów pieniężnych, płatności podatkowych [IIRC 2013, s. 26].

4. Ocena praktyk wybranych spółek giełdowych w prezentacji informacji o modelach biznesowych

Z analizy zintegrowanej sprawozdawczości wybranych spółek giełdowych w Polsce wynika, że w opisie modeli biznesowych z reguły eksponuje się podstawowy rodzaj działalności w układzie produktowym lub główne ogniwa procesu technologicznego, których efektem jest konkretny produkt czy półprodukt. Wszystkie one mają jednak stanowić łańcuch tworzenia wartości.

Spółka KGHM Polska Miedź SA opisuje model biznesowy w postaci siedmiu segmentów działalności odpowiadających sekwencyjnie tworzeniu wartości, które zgrupowano w trzy główne obszary (por. rys. 3).

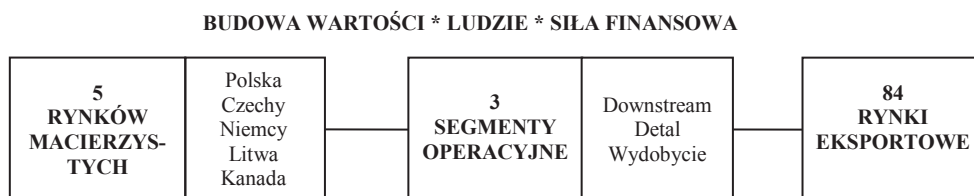
Rys. 3. Proces tworzenia wartości w KGHM Polska Miedź SA – model biznesowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Raport zintegrowany KGHM Polska Miedź S.A. za 2016 rok.

Spółka generuje wartość, poczynając od eksploracji złóż po ich przeróbkę i sprzedaż. Opisuje się, że sprzedaż realizowana jest przy zapewnieniu bezpieczeństwa obrotu z uwzględnieniem zasad zawartych w politykach: sprzedaży, zarządzania ryzykiem kredytowym i zarządzania ryzykiem rynkowym, a także w kodeksie etyki. Jednym z rozwiązań służących zapewnieniu bezpieczeństwa obrotu jest odpowiednia dywersyfikacja sprzedaży – zarówno produktowa, jak i geograficzna – czy też dywersyfikacja klientów.

Spółka PKN ORLEN w raporcie zintegrowanym za 2016 rok, liczącym ponad 500 stron, prezentuje model biznesowy w formie graficznej, niestety bez dodatkowego opisu. Z grafiki można wywnioskować, że podstawą modelu biznesowego są trzy filary: budowa wartości, ludzie i siła finansowa. Eksponuje się prezentację

z perspektywy geograficznej rynków oraz segmentów działalności w układzie produktowym (por. rys. 4). Każdy z segmentów jest dalej rozwijany według grup produktów (m.in. ropa, gaz, benzyna, chemikalia, paliwa, oleje).

Rys. 4. Filary modelu biznesowego Grupy Orlen

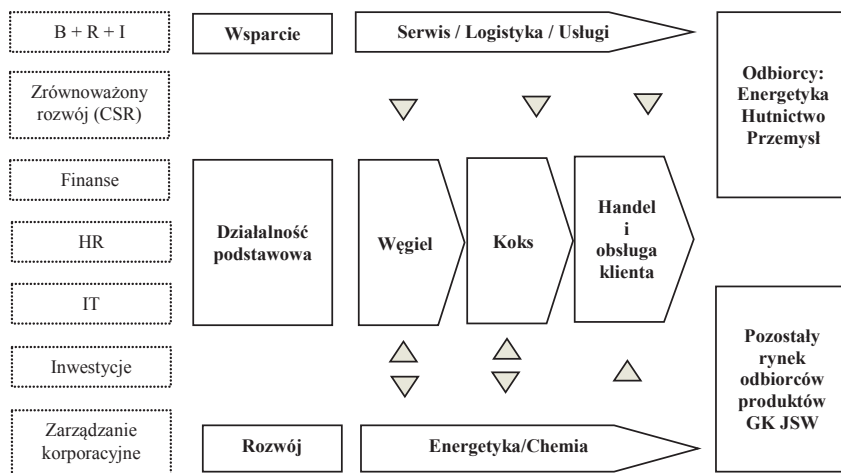
Źródło: opracowanie własne na podstawie: Raport zintegrowany Grupy Orlen za 2016 rok, <https://raportzintegrowany2016.orlen.pl> (dostęp: 24.03.2018).

W szczegółowym opisie poszczególnych segmentów działalności ujawnia się liczne dane liczbowe o wielkości i wartości produkcji i sprzedaży, specyficzne mierniki efektywności działalności, mierniki rentowności. Nie wyjaśnia się jednak syntetycznego postrzegania wartości grupy kapitałowej. Poszerzona ocena prezentowanych przez spółkę informacji niefinansowych w przedstawiona została w pracy [Walińska, Bek-Gaik, Gad 2016].

Jeszcze nieco zróżnicowane podejście do omówienia modelu biznesowego zastosowała Jastrzębska Spółka Węglowa SA, czyniąc to już według ogólnych wymogów obowiązujących od 2017 r. W oświadczeniu do sprawozdania zarządu z działalności spółka eksponuje aktywne uczestnictwo w łańcuchu dostaw węgla koksowego – koks – stal z rąci wydobycia i przeróbki węgla oraz sprzedaży węgla, koksu i innych wyrobów węglopochodnych. Przyjęty model biznesowy przedstawiono czytelnie graficznie (por. rys. 5).

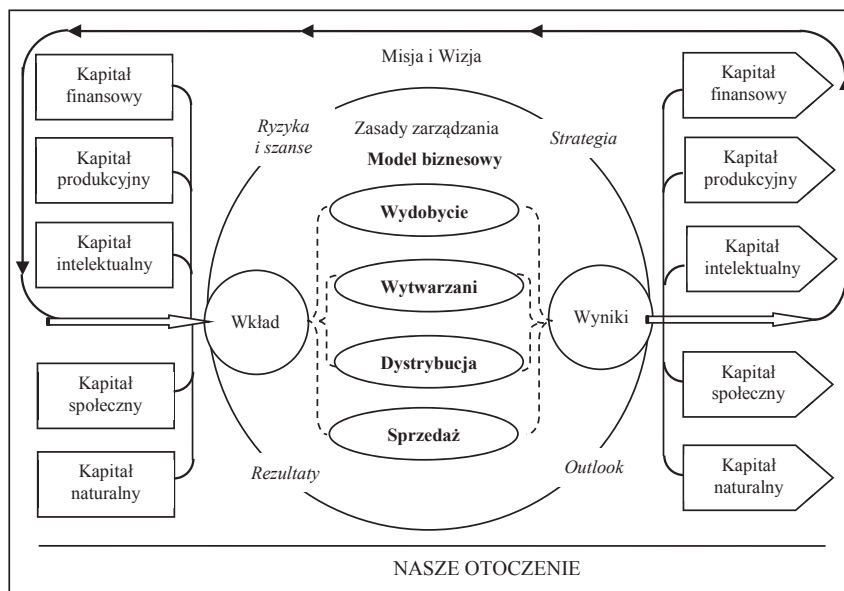
Spółka pisze, iż model zakłada pełną integrację łańcucha wartości poprzez zwiększenie stopnia długoterminowej współpracy z odbiorcami w celu zabezpieczenia odpowiedniego stopnia produkcji w długim okresie. Koncentrować się on ma na czterech głównych segmentach działalności: segmencie węglowym, segmencie koksowniczym, segmencie energetycznym oraz obszarze wsparcia. Spółka naświetla model biznesowy, uwzględniając wszystkie istotne obszary zarządzania, jak badania i rozwój, finanse, zarządzanie kadrami, informatykę, inwestycje.

Grupa Tauron zaczęła publikować raport zintegrowany od 2016 r., łącząc proces tworzenia wartości z modelem biznesowym. Model biznesowy rozpatruje w sekwencyjnym układzie segmentów działalności, jego zaś wyniki prezentuje w postaci różnorodnych kwalifikowanych kapitałów, z których kilka zasadniczych stanowi po przekształceniu dane wejściowe dla kolejnych cykli tworzenia wartości. Syntetycznie przedstawiono to na rys. 6. Grupa Tauron wzoruje się na modelu tworzenia

Rys. 5. Model biznesowy Grupy Kapitałowej Jastrzębskiej Spółki Węglowej SA

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Sprawozdanie Zarządu z działalności Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A. za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017 r., s. 76, <https://www.jsw.pl/index.php?id=995&L=> (dostęp: 20.03.2018).

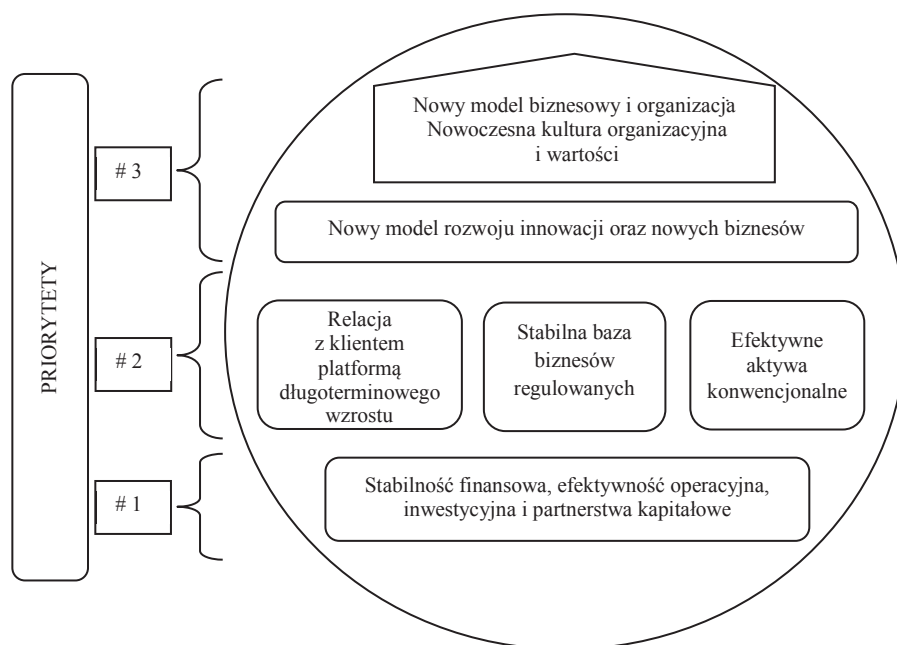

Rys. 6. Tworzenie wartości w Grupie Tauron

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Poznaj Grupę TAURON. Raport2016.tauron.pl. http://raport2016.tauron.pl/wp-content/uploads/2017/08/TAURON_Kluczowe_fakty.pdf (dostęp: 24.03.2018).

wartości zaprezentowanym w wytycznych IIRC. Za dźwignie tworzenia wartości przyjmuje te same rodzaje wkładów – kapitałów. Każdy wyróżniony kapitał tworzący wartość jest opisywany za pomocą konkretnych wielkości mierzalnych (w artykule pomija się przytaczanie wielkości tych mierników).

Wkomponowuje się model biznesowy w strategię grupy w latach 2016-2025, która ma zapewnić stabilność finansową, perspektywę wzrostu, przy jednoczesnym wsparciu stabilności systemu elektroenergetycznego. Priorytety i filary strategii Tauronu przedstawia rys. 7.

Rys. 7. Priorytety strategiczne Grupy Tauron

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Poznaj Grupę TAURON. Raport2016.tauron.pl. http://raport2016.tauron.pl/wp-content/uploads/2017/08/TAURON_Kluczowe_fakty.pdf (dostęp: 24.03.2018).

W raporcie opisuje się główne kierunki aktywności w ramach każdego z przyjętych priorytetów strategicznych. Generalnie prezentowane informacje dotyczące modelu biznesowego mają charakter dość ogólny, aczkolwiek uwzględniają specyfikę działalności spółki. Mogą jednak być zaadaptowane w pełni przez każdy podmiot tej samej branży, mający podobną strukturę działalności gospodarczej i organizację. Podawane wartości bezwzględne kluczowych mierników charakteryzujących dźwignie tworzące wartość spółki są ściśle związane ze skalą prowadzonej działalności w poszczególnych segmentach. W związku z powyższym jest ograniczona użyteczność tych informacji dla celów porównawczych. Z badań J. Michalaka nad zakresem

ujawnień o modelach biznesu na próbie 60 spółek wchodzących w skład indeksu FTSE-Techmark wynika, że opisy tych modeli są krótkie, przedstawiają sposób generowania wartości, rynki, na których spółki funkcjonują, oraz najważniejsze zasoby i podejmowane działania dla zwiększenia wartości [Michalak 2015].

5. Zakończenie

Od 2017 r. mamy w Polsce do czynienia z nową jakością sprawozdawczości jednostek zainteresowania publicznego w związku z wprowadzeniem obowiązkowego prezentowania wybranych informacji niefinansowych. Nie jest to praktyka całkiem nowa, gdyż niektóre spółki giełdowe fakultatywnie w ramach stosowania zasad ładu korporacyjnego już takowe informacje przygotowywały. Z punktu widzenia potrzeb informacyjnych największej liczby potencjalnych użytkowników sprawozdań największe zainteresowanie powinny budzić opisy modeli biznesowych. Modele biznesowe w zwartej i zwartej logicznie formie odzwierciedlają kluczowe elementy działalności przedsiębiorstwa, jak rynki, na których działają, zorganizowanie procesu tworzenia wartości, wyniki rezultatów dla samej organizacji, jak również skutki oddziaływania na otoczenie.

Z przeprowadzonej analizy raportów kilku spółek giełdowych w Polsce wynika, że przedsiębiorstwa prowadzące zróżnicowaną działalność eksponują inne kluczowe elementy swoich modeli biznesu. W przypadku kwantyfikowania wskazanych dźwigni tworzenia wartości dobierają bardzo subiektywnie stosowne dane, niekoniecznie użyteczne dla dokonania porównań z innymi podmiotami, nawet z tej samej branży. Także zauważa się ograniczone indywidualne podejście do prezentacji własnych modeli biznesu i zbyt duże naśladownictwo spopularyzowanych w świecie wytycznych różnych organizacji promujących sprawozdawczość niefinansową. Powyższe sprawia, że bardzo podobne modele biznesu mogą określać spółki podobne co do rodzaju i skali działalności. Interesującym będzie porównywanie w kolejnych latach raportów niefinansowych tych samych spółek i zbadanie zmian w modelach biznesowych lub ewentualnie powtarzanie tych samych koncepcji.

Literatura

- Basic Guide to the Communication on Progress (2012), United Nation, <https://www.unglobalcompact.org/library> (dostęp: 20.03.2018).
- Burke J.J., Clark C.E., 2016, *The business case for integrated reporting: Insights from leading practitioners, regulators, and academics*, Business Horizons, vol.59, Issue 3, May–June.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy. Dz. Urz. UE L 330/1 z 15.11.2014.
- Eccles R.G., Spiesshofer B., 2015, *Integrated reporting for a re-imagined capitalism*, Harvard Business School General Management, Unit Working Paper, no. 16-032.

- Havlova K., 2015, *What integrated reporting changed: the case study of early adopters*, *Procedia Economics and Finance*, vol. 34.
- IIRC, 2013, *The International <IR> Framework Integrated Reporting*, <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf> (dostęp: 20.03.2018).
- Kamieniecka M., 2017, *Model biznesu jako przedmiot sprawozdawczości finansowej*, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 472, s. 106-114.
- Kardas M., 2016, *Pojęcia i typy modeli biznesu*, [w:] Kłincewicz K. (red.), *Zarządzanie, organizacje i organizowanie – przegląd perspektyw teoretycznych*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- KGHM-Raport zintegrowany-2016, <http://2016.raportroczny.kghm.com/files/download/KGHM-Raport-Zintegrowany-2016-pl.pdf> (dostęp: 20.03.2018).
- Materiality in IR. Guidance for the preparation of integrated reports*, 2015, IFAC 2015, <http://integratedreporting.org/resource/materiality-in-integrated-reporting> (dostęp: 20.03.2018).
- Mazurowska M., 2015, *Analiza porównawcza wytycznych Global Reporting Initiative oraz International Integrated Reporting Committee*, *Studia Oeconomica Posnaniensia*, vol. 3, no. 1.
- Michalak J., 2015, *Prezentacja modelu biznesowego w raportach rocznych wybranych spółek wysokich technologii z Wielkiej Brytanii*, *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 245, s. 152-161.
- Obłój K., 2002, *Tworzywo skutecznej strategii*, PWE, Warszawa.
- Poznaj Grupę TAURON. Raport 2016, 2017, http://raport2016.tauron.pl/wp-content/uploads/2017/08/TAURON_Kluczowe_fakty.pdf (dostęp: 24.03.2018).
- Raport zintegrowany Grupy Orlen za 2016 rok, <https://raportzintegrowany2016.ornlen.pl> (dostęp: 24.03.2018).
- Rudny W., 2013, *Model biznesowy a tworzenie wartości*, *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 141, s. 98-108.
- Sprawozdanie Zarządu z działalności Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A. za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2017 r., <https://www.jsw.pl/index.php?id=995&L> (dostęp: 20.03.2018).
- Standard Informacji Niefinansowych SIN (2017), Fundacja Standardów Raportowania, Warszawa.
- Sustainability Reporting with GRI Standards (2016), <https://www.globalreporting.org/standards> (dostęp: 20.03.2018).
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, tekst jednolity (Dz. U. z 2018, poz. 395).
- Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o rachunkowości (Dz. U. z 2017, poz. 61).
- Walińska E., Bek-Gaik B., Gad J., 2016, *Sprawozdawczość finansowa i niefinansowa przedsiębiorstwa – w kierunku integracji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Wartini-Twardowska J., 2014, *Konsolidacja w grupach kapitałowych z perspektywy modelu biznesu na przykładzie sektora producentów systemów informatycznych zarządzania*, C.H. Beck, Warszawa.